

“Όλα αὐτὰ τὰ ἐνδιαφέροντα σᾶς χαρακτηρίζουν ὡς τὸν ἰδανικὸ ᾿Ακαδημαϊκὸ μὲ τὴν πλατιὰ διανόηση καὶ πείρα, ποὺ κοσμεῖ τὴν ᾿Ακαδημία μας καὶ ποὺ θὰ ἦταν ἐκ μέρους μου κατάχρηση τοῦ χρόνου ἂν συνέχιζα νὰ ἐξυμνῶ, ἀντὶ νὰ σᾶς ἀκούσομαι.

Τερματίζω, λοιπόν, ἐδῶ τὸν ἀδελφικὸ χαιρετισμὸ ποὺ σᾶς ἀπευθύνω μὲ τὶς ἐγκάρδιες εὐχὲς τῆς ᾿Ακαδημίας καὶ τὶς δικές μου γιὰ ὑγεία καὶ συνέχεια τῆς τιμητικῆς γιὰ τὴν ᾿Ακαδημία δράσης σας.

Κύριε, καλῶς ὀρίσατε!

ΤΟ ΤΙΜΗΜΑ ΤΗΣ ΠΡΟΟΔΟΥ ΑΠΟ ΙΑΤΡΙΚΗ ΣΚΟΠΙΑ

ΟΜΙΛΙΑ ΤΟΥ ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΟΥ Κ. ΣΠΥΡΟΥ ΣΚΑΡΠΑΛΕΖΟΥ

Κύριε Πρόεδρε τῆς ᾿Ακαδημίας,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὰ φιλόφρονα λόγια σας, ποὺ τόσο μὲ τιμοῦν, καὶ τὸν εὐγενικὸ χαιρετισμὸ σας, ποὺ τόσο ἐγκάρδια μοῦ ἀνοίγει ἐπίσημα τὴν εἴσοδο στοῦ ἀνώτατο Πνευματικὸ Ἰδρυμα.

Σεβαστὲ καὶ ἀγαπητὲ μου Διδάσκαλε, Κύριε Λοῦρο,

“Όταν ἀπευθύνομαι σὲ Σᾶς, νοιώθω τὰ ἴδια πάντα αἰσθήματα μ’ αὐτά, ποὺ πρὶν μισὸ σχεδὸν αἰῶνα μὲ ὠθοῦσαν νὰ παρακολουθῶ ἐθελοντικὰ τὰ μαθήματά Σας. Θυμᾶμαι τότε μὲ πόσο θαυμασμό πολλοὶ φοιτητὲς σπεύδαμε νὰ Σᾶς ἀκούσομαι, γιὰ νὰ μνηθοῦμε στὶς τελευταῖες προόδους τῆς ᾿Επιστήμης μας.

Μετὰ 30 χρόνια εἶχα τὴν τιμὴ νὰ εἰσέλθω στοῦ Σώμα, τοῦ ὁποῖου σεῖς εἶσατε ὁ Μέντωρ, ὁ κορυφαῖος Καθηγητὴς, ποὺ ἐξέφραζε τὴ γνώμη του μὲ παρρησία, διατύπωνε προτάσεις ἐποικοδομητικὲς καὶ ἐνεργοῦσε μὲ σύνεση, φαντασία καὶ ροπή γιὰ καινοτομίες.

Εἶμαι ὑπερήφανος, Κύριε Καθηγητά, ποὺ εἶχα κερδίσει ἀπὸ τότε τὴ συμπάθεια καὶ τὴν ἐκτίμησή σας. Καὶ αὐτῶν ἀκριβῶς τῶν αἰσθημάτων σας ἀντικατοπτρισμὸ ἀποτελοῦν οἱ ἔπαινοι καὶ οἱ κολακευτικοὶ χαρακτηρισμοί, μὲ τοὺς ὁποίους πρὸ ὀλίγων λεπτῶν μὲ παρουσιάσατε στὴν ᾿Ακαδημία. Δὲν γνωρίζω πόσο πραγματικὰ τοὺς ἀξίζω αὐτοὺς τοὺς ἐπαίνους. Εἶμαι ὅμως εὐτυχεῖς, γιὰτὶ προέρχονται ἀπὸ Σᾶς, τὸν παλιὸ μου Διδάσκαλο, ποὺ μὲ τὰ ἔργα του καὶ τὰ πρόσφατα ἀκόμη κείμενά του δεσπόζει στὴν πνευματικὴ ζωὴ τοῦ τόπου μας.

*Κύριοι Πρόεδροι, Κύριοι Ἀκαδημαϊκοί,
Κύριοι Καθηγηταί, Ἀγαπητοὶ Συνάδελφοι, Κυρίες καὶ Κύριοι,*

Αἰσθάνομαι βαθιὰ συγκίνηση, πὸν βρίσκομαι σ' αὐτὸ τὸ βῆμα, καὶ ἡ σκέψη μου στρέφεται μ' εὐγνωμοσύνη πρὸς ὅλους αὐτοὺς πὸν συνετέλεσαν νὰ φθάσω μέχρις ἐδῶ.

Πρῶτα-πρῶτα φυσικὰ εὐχαριστῶ θερμὰ τὰ μέλη τῆς Ἀκαδημίας γιὰ τὴν τιμὴ τῆς ἐκλογῆς. Θὰ καταβάλω κάθε προσπάθεια, ὥστε κοντά τους νὰ συμβάλω καὶ ἐγώ, μὲ τις ταπεινές μου δυνάμεις, στὴν ἐπίτευξη τῶν ὑψηλῶν στόχων τοῦ Ἰδρύματός μας.

Ὑστερα ἡ σκέψη μου στρέφεται μὲ εὐλάβεια πρὸς τὴ μνήμη τῶν διδασκάλων μου, εἰδικότερα τοῦ Βλαδίμηρου Μπένση, τοῦ Ἀρκάραθου Γούττα καὶ κυρίως τοῦ Γεωργίου Παμπούκη, στὸν ὁποῖο ὀφείλω τὴ σωστὴ καθοδήγηση στὴ σπουδὴ τῆς Νευρολογίας καὶ Ψυχιατρικῆς. Ἡ σκέψη μου στρέφεται ἐπίσης στὴ μνήμη τῶν Γάλλων διδασκάλων μου καὶ κυρίως τοῦ Georges Quillain, τοῦ Théophile Alaïouanine καὶ τοῦ Hermann Fischgold.

Τέλος, ἐκφράζω αἰσθήματα βαθιᾶς εὐγνωμοσύνης πρὸς ὅλους τοὺς συνεργάτες μου τῶν τελευταίων 25 ἐτῶν. Στὴν πολύτιμη συμβολὴ τους στηρίχτηκε τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τόσο τῆς Νευρολογικῆς μας Κλινικῆς τοῦ Εὐαγγελισμοῦ, ὅσο καὶ τῆς Νευρολογικῆς Κλινικῆς τοῦ Πανεπιστημίου. Ἡ σκέψη μου εἶναι πάντα κοντά τους μὲ ἀγάπη καὶ στοργή.

«Τὸ τίμημα τῆς προόδου», πὸν εἶναι, Κυρίες καὶ Κύριοι, τὸ θέμα τῆς ὁμιλίας μου, μπορεῖ νὰ μὴ τὸ σκεπτόμαστε ἐμεῖς οἱ γιατροί, καθημερινὰ ὅμως τὸ ζοῦμε. Περισσότερο ἀπ' ὅλους τὸ συνειδητοποιοῦμε ἐμεῖς οἱ παλαιότεροι, τῆς γενιᾶς τοῦ 30, πὸν εἶχαμε προφτάσει νὰ γνωρίσουμε στὰ πρῶτα χρόνια τῆς ἐπιστημονικῆς μας πορείας τὴν προπολεμικὴ Ἱατρικὴ. Τὴν Ἱατρικὴ, πὸν τότε βρισκόταν ἀκόμη στὴν ἥρωικὴ καὶ ρομαντικὴ φάση τῆς ἐξέλιξής της. Ὁ γιατρὸς σήκωνε συνήθως μόνος του τὸ βάρος τῆς ἠθικῆς καὶ τῆς ἐπιστημονικῆς του εὐθύνης. «Ἐνώπιος ἐνωπίω» ἀντιμετώπιζε μὲ ἀυστηρότητα καὶ αὐτοκριτικὴ, προβλήματα συνείδησης, πὸν ἀναφύονται τόσο συχνὰ κατὰ τὴν ἄσκηση τῆς Ἱατρικῆς. Ὁ γιατρὸς στὰ μάτια τοῦ ἄρρώστου ἀσκοῦσε ἀκόμη κάποια προσωπικὴ γοητεία καὶ ὁ ἄρρωστος στὴ σκέψη τοῦ γιατροῦ κρατοῦσε τὸ ἐπίκεντρο τῆς ἀφοσίωσης.

* * *

Μετὰ τὸν Πόλεμο, ἡ Ἐπιστήμη μας ἄλλαξε ραγδαῖα ὄψη. Οἱ τεχνολογικὲς προόδου κατακτοῦν τὴν Ἱατρικὴ. Οἱ παντοειδεῖς ἐργαστηριακὲς μέθοδοι κυριαρχοῦν σ' ὅλες τὶς εἰδικότητες. Πολλὲς φορές, ἡ ἐπινοήση νέων ἠλεκτρονικῶν μηχαν-

νημάτων οδηγεί στη διαμόρφωση νέων ιατρικών ειδικοτήτων. Οί ηλεκτρονικοί ύπολογοιστές εισέρχονται στην ύπηρεσία τής Ίατρικῆς καὶ ἡ Ύπιστήμη μας συνεχῶς καὶ βαθύτερα εισδύει στὴ διερεύνηση τῆς δομῆς καὶ τῆς λειτουργίας τοῦ ἀνθρώπινου ὀργανισμοῦ. Ἀπὸ τὸ ὄργανο στὸν ἰστό, ἀπὸ τὸν ἰστό στὸ κύτταρο, ἀπὸ τὸ κύτταρο στὸ μόριο.

Στὸ ἐναρκτήριο μάθημά μου στὸ Πανεπιστήμιο στὶς ἀρχές τοῦ 1965 ἔλεγα : «Οἱ σύγχρονοι πρόοδοι τῶν βασικῶν ἐπιστημῶν καὶ κυρίως τῆς φυσικῆς μὲ τις τεχνικές τῆς ἐφαρμογῆς ἀνοιξαν εἰς τὸν ἄνθρωπο τοὺς δρόμους πρὸς δύο νέους κόσμους, τὸ μεγάκκοσμο τοῦ διαστήματος καὶ τὸ μικρόκοσμο τοῦ ἀτόμου. Ἐκθαμβη ἢ ἀνθρωπότης ἀπὸ τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ ἦταν φυσικὸ νὰ προσπαθήσει νὰ ἀκολουθήσει σὲ ὅλους τοὺς τομεῖς τῆς γνώσεως τὰ ἴχνη τῆς πορείας τῶν βασικῶν ἐπιστημῶν. Ἄν ἀναζητήσουμε αὐτὴ τὴν ἐπιρροή, θὰ τὴν εὔρωμε, πιστεύω, παντοῦ, σὲ ὅλες τις περιοχῆς τοῦ πνεύματος, ὄχι μόνο στὶς ἐπιστήμες, ἀλλὰ καὶ στὶς τέχνες καὶ στὰ γράμματα».

Καὶ συνέχισα : «Εἶναι, λοιπόν, ἐνιαῖο τὸ γενικὸ πνεῦμα, πὸν καθορίζει τὸν πολιτισμὸ μᾶς ἐποχῆς καὶ δημιουργεῖ τὰ ρεύματα, πὸν τὸν χαρακτηρίζει. Καὶ τὰ ρεύματα αὐτὰ σήμερα εἶναι τόσοσ ὀρημτικά, ὥστε, ὅταν κανεῖς ἀρνεῖται νὰ συντονίσει μὲ αὐτὰ τὴν πορεία του, κινδυνεύει νὰ βρεθεῖ ἔξω ἀπὸ τὸ πνεῦμα τῆς σύγχρονης ἐπιστήμης καὶ νὰ ἐξοκείλει στὶς ἄγονες ὄχθες τῆς στεγνῆς κριτικῆς, νοσταλγὸς παλαιῶν σχημάτων καὶ ἀναχρονιστικῶν θεωρήσεων».

Ἐκτοτε, στὰ 17 χρόνια πὸν κύλησαν, οἱ σπουδαιότερες πρόοδοι στὴν Ύατρικὴ ἐξακολουθοῦν νὰ βασίζονται κυρίως στὴν εἰσφορὰ τῆς Χημείας, τῆς Φυσικῆς ἢ τῆς Βιολογίας καὶ στὶς ἐπινοήσεις ἐφαρμογῶν τῆς ἠλεκτρονικῆς τεχνολογίας.

Ἐξάλλου ὀλοένα καὶ περισσότερο καλλιεργεῖται σ' ὅλες τις χῶρες, ὄχι μόνο τις ἀναπτυνγμένες, ἀλλὰ καὶ τις «ὑπὸ ἀνάπτυξη», ἢ προληπτικὴ καὶ ἢ κοινωνικὴ Ύατρικὴ.

Ἡ Παγκόσμια Ὀργάνωση Ὑγείας πλούτισε τὴν ἔννοια τοῦ ὀρου Ὑγεία. Μ' αὐτὸν τὸν ὀρο δὲν νοεῖται πιά μόνον ἢ ἀπουσία νόσου ἢ ἀναπηρίας. «Ὑγεία εἶναι ἢ κατάσταση σωματικῆς, ψυχικῆς καὶ κοινωνικῆς—τονίζω : κοινωνικῆς—εὐεξίας». Καὶ ἢ ἴδια Παγκόσμια Ὀργάνωση ἀνήγγειλε τὸ φιλόδοξο πρόγραμμα νὰ ἐξασφαλίσει τὴ φροντίδα γιὰ τὴ σωματικὴ ὕγεία σ' ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, πὸν θὰ ζοῦν στὸν πλανήτη μας τὸ 2000, καὶ νὰ συμβάλει στὴν προσπάθεια μείωσης τῶν ἀπειλῶν, πὸν βαραίνουν στὴν ψυχικὴ ὕγεία τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ σύγχρονο πνεῦμα, πὸν ἀρχίζει νὰ καλλιεργεῖται, τείνει νὰ μελετᾶ τόσο τὸν ὕμνη, ὄσο καὶ τὸν ἄρρωστο ἄνθρωπο στὴν ἐξέλιξή του, ἀπὸ τὴ σύλληψη μέχρι

τὸ θάνατο, καὶ στὸ περιβάλλον του, τὸ φυσικό, τὸ βιολογικό καὶ τὸ ψυχοκοινωνικό.

Τὰ ἐπιτεύγματα αὐτὰ ἀπὸ τὶς προόδους τῆς Ἱατρικῆς τὰ ἀνέφερα, Κυρίες καὶ Κύριοι, πρὶν εἰσελθῶ στὸ κύριο θέμα μου, τὸ τίμημα τῆς προόδου, γιὰ νὰ μὴν παρερμηνευθεῖ ὁ τονισμὸς τῆς ἀρνητικῆς πλευρᾶς τοῦ φαινομένου. Προβάλλοντας τώρα τὸ τίμημα, πὸν καταβάλλεται στὴν πρόοδο, τὸ κάνω ὄχι γιὰ νὰ μειωθεῖ ἡ ἀξία της, ἀλλὰ γιὰ νὰ ἐπισύρω τὴν προσοχὴ στὴν ἀνάγκη τῆς προσπάθειας νὰ μειωθοῦν οἱ ἐπιπτώσεις τοῦ τιμήματος. Ἐπιπτώσεις στὴν ὑγεία τοῦ ἀνθρώπου καὶ στὴν ποιότητα ζωῆς του.

Ἐπισημαίνω μερικὲς ἀπὸ τὶς δυσμενεῖς αὐτὲς συνέπειες.

Οἱ πρόοδοι στὸν τομέα τῆς ἀναζωογόνησης ἐπέτυχαν διάσωση καὶ παράταση τῆς ζωῆς καὶ δημιουργήσαν νέες κλινικὲς συνδρομὲς, πὸν ἄλλοτε ὁ ἐπερχόμενος θάνατος δὲν ἐπέτρεπε νὰ διαμορφωθοῦν. Τέτοια ἀκραία νέα συνδρομὴ εἶναι ἡ πέραν τοῦ κώματος κατάσταση, τὸ coma dépassé, κατὰ τὸ διεθνή ὄρο. Καταργοῦνται ὅλες οἱ φυτικὲς λειτουργίες καὶ ὡστόσο μὲ τεχνητὰ μέσα ἐξασφαλίζονται οἱ ἀναπνευστικὲς ἀνάγκες, ἡ καρδιὰ συνεχίζει νὰ πάλλει καί, παρὰ τὸ θάνατο τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ ἄλλα ὄργανα ἐξακολουθοῦν νὰ λειτουργοῦν. Τέτοιες συνδρομὲς μπορεῖ νὰ κρατήσουν ἀρκετὲς ἡμέρες, ἀκόμη καὶ 2 - 3 ἐβδομάδες.

Σὲ ἄλλες περιπτώσεις διατηροῦνται οἱ στοιχειώδεις φυτικὲς λειτουργίες καὶ ἡ βαριὰ κωματώδης κατάσταση μπορεῖ νὰ παραταθεῖ ἐπὶ πολλοὺς μῆνες, ἀκόμη καὶ πέραν τοῦ ἔτους.

Καὶ οἱ δύο ὅμως αὐτὲς νέες συνδρομὲς, τὸ coma dépassé καὶ τὰ παρατεταμένα κώματα, δὲν βασανίζουν παρὰ μόνον τὸ περιβάλλον, τοὺς οἰκείους, τοὺς γιαιτροὺς καὶ τὸ νοσηλευτικὸ προσωπικό. Οἱ περιπτώσεις, πὸν ἔχουν τραγικὲς συνέπειες γιὰ τὸν ἴδιο τὸν πάσχοντα καὶ βαρύτερη ἀπήχηση γιὰ τὸ κοινωνικὸ σύνολο, εἶναι αὐτὲς κατὰ τὶς ὁποῖες, μὲ τὴν παρέμβαση τῶν σύγχρονων μέσων, ἀποφεύγεται ὁ θάνατος καὶ ὑποχωρεῖ τὸ κῶμα, ἀλλὰ ἀπομένει στὴ θέση τοῦ ἀρρώστου ἓνας βαριὰ σωματικὰ καὶ πνευματικὰ ἀνάπηρος ἢ ἀκόμη καὶ ἓνα φυτό.

Προβλήματα συνείδησης μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν μέσων ἀναζωογόνησης ἀντιμετωπίζουν καθημερινὰ οἱ γιαιτροὶ σὲ δύο κυρίως περιπτώσεις προσβολῆς τοῦ ἐγκεφάλου: Στὰ βαριὰ ἐγκεφαλικά συμβάματα, ἰσχαιμικά ἢ αἰμορραγικά, καὶ στὶς κρανιοεγκεφαλικὲς ἐκείνες κακώσεις, πὸν εἶχαν ἄλλοτε ἀπελπιστικὴ πρόγνωση. Σήμερα, πολλοὶ τέτοιοι ἄρρωστοι διασώζονται, ἀλλὰ πόσοι ἀπ' αὐτοὺς θὰ ἦταν προτιμότερο νὰ μὴν εἶχαν ἐπιζήσει, προτιμότερο καὶ γιὰ τοὺς ἴδιους καὶ γιὰ τὸ περιβάλλον τους.

Ἡ Ἱατρικὴ δεοντολογία καὶ ἡ ἠθικὴ, πού διαμορφώθηκαν μέσα στοὺς αἰῶνες, ὠθοῦν τὸ γιατρὸ νὰ ἀγωνίζεται μέχρι ἐσχάτων γιὰ τὴ διατήρηση τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, χωρὶς νὰ ἀποτελεῖ γι' αὐτὸν φραγμὸ ἢ ζοφερὴ προοπτικὴ ὡς πρὸς τὴν ποιότητα ζωῆς, πού θὰ ἔχει αὐτὸς ὁ ἐπιβιώνων ἀνάπηρος νὰ διανύσει στὸ μέλλον. Αὐτὴ ἡ ἠθικὴ, ἀπρόσβλητη ἀπὸ τὰ φιλοσοφικὰ διδάγματα τοῦ Νίτσε στὸ τέλος τοῦ περασμένου αἰῶνα, γιὰ τὰ παράσιτα τῆς κοινωνίας, καὶ ἀπὸ τὰ μέτρα τῆς εὐγονικῆς εὐθανασίας, πού ἐφαρμόστηκαν στὴ Γερμανία τοῦ 3ου Reich, ἐξακολοθεῖ πάντα νὰ κυριαρχεῖ στὸ νοῦ καὶ στὴ συνείδηση τοῦ θεραπευτοῦ γιατροῦ. Μπροστὰ στὸ δίλημμα ἀνάμεσα στὶς δύο φιλοσοφικὲς τοποθετήσεις, τὴν ἠθικὴ τῆς προστασίας τῶν συμφερόντων τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, δηλαδή τοῦ κοινωνικοῦ συνόλου, καὶ τῆς ἠθικῆς πού ἀφορᾷ τὸ ἄτομο, χωρὶς δισταγμὸ ὁ γιατρὸς ἀφοσιώ-νεται στὸ συμφέρον τοῦ ἀτόμου, τοῦ συγκεκριμένου ἀνθρώπου, τὸν ὁποῖο ἐκλήθη νὰ περιθάλπει. Ἔτσι, ἡ ἀκαμπτη προσήλωσή του στὸν ἄνθρωπο μπορεῖ νὰ ὀδηγήσει σὲ ἀντικοινωνικὰ ἐπακόλουθα.

Τὸ πρόβλημα εἶναι διαφορετικὸ καὶ πολὺ ὀξύτερο σὲ περιπτώσεις ὄγκων τοῦ ἐγκεφάλου, ἐκεῖ πού ὁ γιατρὸς θὰ βρεθεῖ μπροστὰ στὸ δίλημμα νὰ ἐκλέξει μεταξὺ δύο λύσεων. Νὰ προχωρήσει στὴν ἐγχείρηση, γιὰ νὰ σώσει τὴ ζωὴ τοῦ ἀρρώστου, ἀδιαφορώντας ἂν ἀπὸ τὴν ἱατρικὴ του ἐπέμβαση ὁ ἀσθενὴς ἀπομείνει ἀφασικὸς καὶ ἡμίπληκτος, ἢ νὰ τὸν ἀφήσει νὰ ἀκολουθήσει τὴ μοιραία του πορεία πρὸς τὸ θάνατο.

Ἐδῶ, ἀνάλογα μὲ τὴν προσωπικὴ ἀντίληψη γιὰ τὴν ἀξία τῆς ζωῆς, ὁ γιατρὸς ἀναλαμβάνει τίς εὐθύνες του καὶ μὲ γνώμονα τὴ συνείδησή του καταλήγει στὴν ἀπόφαση: Ναι ἢ ὄχι. Προσωπικά, ἀνῆκω σ' αὐτοὺς τοὺς γιατροὺς, πού, μπροστὰ σὲ τέτοιο δίλημμα, ἀνενδόλιαστα ἀπαντοῦν ὄχι. Ἡ ζωὴ, γιὰ νὰ ἀξίζει νὰ τὴν ζεῖ κανεὶς, πρέπει νὰ διαθέτει ἓνα *minimum* ποιότητας, ἓνα *minimum* ἀνθρωπιᾶς. Διαφορετικὰ ὁ γιατρὸς, στὰ μάτια μου, δημιουργεῖ ὁ ἴδιος ἓνα βαρὶὰ δυστυχημένο ἀνάπηρο, πού θὰ ἀποζητάει σὰν λύτρωση τὸ θάνατο, τὸ θάνατο πού ὁ γιατρὸς τοῦ στέργει.

Μιὰ ἄλλη ἔμμεση συνέπεια τῶν προόδων τῆς Ἱατρικῆς εἶναι ἡ ποσοτικὰ ξεχωριστὴ ἀνῆση τῆς ἀνθρωπότητας. Χρειάστηκαν κάπου 600000 χρόνια γιὰ νὰ φθάσει ὁ πληθυσμὸς τῆς Γῆς τὰ 4 δισεκατομμύρια καὶ τώρα ὑπολογίζονται ὅτι ἀρκοῦν 40 μόνο χρόνια γιὰ νὰ διπλασιασθεῖ αὐτὸς ὁ ἀριθμὸς, γιὰ νὰ προστεθοῦν τὰ νέα 4 δισεκατομμύρια. Ἀσφαλῶς, ὁ σημαντικότερος λόγος γι' αὐτὴ τὴν ἀπώ-τομη αὔξηση τοῦ πληθυσμοῦ δὲν εἶναι ἡ αὔξηση τῆς γεννητικότητας, ἀλλὰ ἡ μείωση, ἂν ὄχι ἡ ἐξαφάνιση τῶν ἐπιδημιῶν, ὁ περιορισμὸς τῆς παιδικῆς θνησιμότητας καὶ ἡ παρᾶταση τοῦ μέσου ὄρου ζωῆς, γεγονότα στὴν ἐπίτευξη τῶν ὁποίων οἱ πρό-

οδοι τῆς Ἱατρικῆς, προληπτικῆς καὶ θεραπευτικῆς, ἔπαιξαν ἀναμφισβήτητα τὸν προεξάροχοντα ρόλο.

Ὅπως γνωρίζετε, γύρω ἀπὸ τὸ θέμα τῆς πληθυσμιακῆς αὐτῆς ἔκρηξης, τὶς τελευταῖες δεκαετίες διατυπώνονται πολλὲς ἀησυχίες. Ἡ αὐξηση τοῦ ἀνθρώπινου πληθυσμοῦ, πὸν ἀκολουθεῖ γεωμετρικὸ ρυθμὸ, ἔχει σὰν ἀνάγκη καὶ ἀποτέλεσμα τὴ γεωμετρικὴ αὐξηση τῆς παραγωγῆς κάθε εἶδους ἀγαθῶν. Καὶ αὐτὸς ὁ βιασμὸς τῆς φύσης ὀδηγεῖ στὴν ἀποσταθεροποίηση τῶν οἰκονομικῶν καὶ γενικότερα τῆς βιόσφαιρας.

Ἡ κρίση, πὸν δημιουργεῖται ἀπὸ τὸν ὑπερπληθυσμὸ, εἶναι τραγικὴ κυρίως σὲ ὀρισμένες ὑπὸ ἀνάπτυξη χῶρες, ὅπου πλανᾶται τὸ φάσμα τῆς πείνας καὶ τοῦ λιμοῦ.

Ἡ Ἱατρικὴ μου ιδιότητα—πέστε το ἀπὸ ἐπαγγελματικὴ διαστρέβλωση— μὲ ἔκανε πάντα πολὺν διστακτικὸ νὰ δῶ αὐτὴ τὴν αὐξηση τοῦ πληθυσμοῦ σὰν ἓνα γεγονὸς, πὸν ἐγκυμονεῖ καταστροφές. Δυσπιστῶ σ' αὐτὲς τὶς κραυγὲς πανικοῦ, γιὰτὶ πιστεύω πὸς τὸ ἀνθρώπινο γένος ἐγκαιρὰ θὰ ἀντιληφθεῖ, πὸν φέρεται, καὶ θὰ λάβει μέτρα, προτοῦ ἢ κάμψη τοῦ οἰκονομικοῦ καὶ ἢ ἀνατίναξη τῆς βιολογικῆς ἰσορροπίας ἀποβοῦν («μὴ ἀναστρέψιμες»).

Στὸν τρόπο πολλαπλασιασμοῦ τοῦ ἀνθρώπου, μία ἄλλη πλευρὰ ἀπὸ γενετικὴ σκοπιὰ ἀξίζει, νομίζω, καὶ αὐτὴ νὰ προκαλεῖ ἀησυχίες.

Οἱ νόμοι τῆς φυσικῆς ἐπιλογῆς δὲν ἰσχύουν πλέον στὶς νεώτερες κοινωνίες. Ἡ γενετικὴ ἐπικράτηση τοῦ ἰκανότερου, μέσω μιᾶς μεγαλύτερης ἐξάπλωσης τῶν ἀπογόνων του, ἔπαυε πλέον νὰ καθορίζει τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης. Ὅλες οἱ στατιστικὲς ἀποκαλύπτουν ἀρνητικὸ συσχετισμὸ μεταξὺ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τῶν γονέων καὶ τοῦ μέσου ἀριθμοῦ τῶν παιδιῶν. Οἱ ἴδιες στατιστικὲς ἀποδεικνύουν ἀντίθετα ἔντονα θετικὸ συσχετισμὸ ὡς πρὸς τὸ πνευματικὸ ἐπίπεδο μεταξὺ τῶν συζύγων. Οἱ δύο αὐτὲς διαπιστώσεις, κατὰ τοὺς βιολόγους, ὀδηγοῦν σὲ μιὰ ἐπικίνδυνη κατάσταση, πὸν ἀπειλεῖ νὰ διοχετεύσει σιγὰ-σιγὰ τὸ ψηλότερο γενετικὸ δυναμικὸ σὲ μιὰ ἐκλεκτὴ μερίδα τῆς κοινωνίας, πὸν ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀτόμων της ὅμως ὅλο καὶ μικραίνει.

Τρίτη δυσμενὴς συνέπεια στὴ μεταπολεμικὴ ἐξέλιξη τῆς Ἱατρικῆς εἶναι ἡ αὐξηση τῶν καλουμένων ἱατρογενῶν νόσων. Ἐγκαιρὰ ἐπισημάνθηκε τὸ γεγονὸς αὐτὸ ἀπὸ τοὺς ἴδιους τοὺς γιαιτροὺς καὶ συχνὰ ἀφιερώνονται Συμπόσια, ἀκόμη καὶ Διεθνῆ Συνέδρια στὸ θέμα, μὲ σκοπὸ τὴ βαθύτερη κατανόηση τοῦ μηχανισμοῦ τῆς πρόκλησης τῶν συνδρομῶν αὐτῶν καὶ τὴν καλύτερη ἀντιμετώπισή τους.

Οἱ νοσηρὲς αὐτὲς καταστάσεις ὀφείλονται σὲ ποικίλες αἰτίες. Ἰδιοσυστατικὴ ἔλλειψη ἀνοχῆς πρὸς ὀρισμένα φάρμακα, ἀλλεργικὴ ἀντίδραση, ἔντονη παρε-

νέργεια, δημιουργία νοσηρής εξάρτησης από τὸ φάρμακο καὶ ἄλλους παθογενετικούς μηχανισμούς, πὸν ἀκόμη διερευνῶνται. Ἱατρογενεῖς νόσοι δυνατόν νὰ διαμορφωθοῦν κατὰ τὴν κανονικὴν χρῆσιν καὶ τῶν πιὸ πολύτιμων φαρμάκων, ἀκόμη καὶ σὲ μικρὰς δόσεις. Καὶ εἶναι δυνατόν, πολὺ σπάνια βέβαια, συνήθην φάρμακα νὰ προκαλέσων βαριὰς νόσους, ὅπως π.χ. διάχυτο ἐρυθηματώδη λύκο ἢ ἄλλες κολλαγονώσεις.

Γενικὰ ὅμως, ὅλες αὐτὲς οἱ ἱατρογενεῖς νοσηρὲς καταστάσεις προλαμβάνονται καὶ συνήθως θεραπεύονται εὐκόλα, ὅταν τὰ φάρμακα χορηγοῦνται μὲ ἀυστηρὴν ἱατρικὴν παρακολούθησιν.

Τὸ μεγαλύτερον κακό, τουλάχιστον στὸν τόπον μας, πὸν δὲν ἀπαιτεῖται ἱατρικὴ συνταγὴ παρὰ μόνον γιὰ λίγα σκευάσματα, προέρχεται ἀπὸ τὴν ἀλόγιστη καὶ ἀνεξέλεγκτη χρῆσιν φαρμάκων. Τὰ πιὸ ἐπικίνδυνα ἀπ' αὐτὰ, λόγῳ τῆς μεγάλης τους διάδοσης, εἶναι τὰ ψυχοτρόπα, ἡρεμιστικά, θυμοληπτικά, ἀγχολυτικά ἢ ὑπνωτικά. Φάρμακα πού, σὲ ὑπεύθυνα χέρια, ἀποτελοῦν πολύτιμη προσφορὰ γιὰ τὴν καταπολέμησιν νευρωσικῶν κυρίως ἀντιδράσεων, πολὺ συχνὰ λαμβάνονται, χωρὶς καμιά ἐπιτήρησιν, σὲ ποικίλους συνδυασμούς καὶ πολλὰς φορὰς σὲ ὑπερβολικὰς δόσεις, μὲ ἀποτέλεσμα νὰ κατανοῦν, στὰ ἀστικά κυρίως κέντρα, μιὰ ἀπὸ τὶς σοβαρότερες πληγὰς.

Οἱ συνθήκες τῆς σύγχρονης ζωῆς μὲ τὸν φρενιτιώδη ρυθμὸν τῆς καὶ τὶς συνεχῶς ἀξανάμενες ἀπαιτήσεις τῆς, πὸν ἐκ τῶν πραγμάτων συχνὰ μένον ἀνικανοποίητες, εὐκόλα δημιουργοῦν ψυχολογικὰς καταστάσεις, πὸν ἐννοοῦν τὴν καταφυγὴν σὲ κάποιον ψυχοφάρμακο. Ἀπὸ τὴν ἄλλην μεριὰ στήνονται οἱ παγίδες ἀπὸ ἀπατηλὰς διαφημίσεις στὴν τηλεόρασιν, τὸ ραδιόφωνο ἢ τὰ μεγάλης κυκλοφορίας περιοδικὰ, γιὰ τὰ θαυματουργὰ χάπια τῆς εὐτυχίας, τῆς ψυχικῆς ἡρεμίας ἢ τοῦ καλοῦ ὕπνου καὶ ἔτσι ἄτομα ὑγιῆ, πὸν ἀπλῶς ἔχουν τὰ προβλήματά τους, εὐκόλα σπεύδουν νὰ ἐπωφεληθοῦν ἀπὸ τὶς νέες προόδους τῆς Φαρμακολογίας καὶ διολισθαίνουν σὲ ἐπικίνδυνες καταχρήσεις.

Τέλος, δυνατόν αὐτὰ τὰ φάρμακα, μὲ τὴν εὐφορικὴν τους δράσιν, νὰ προκαλέσων βιολογικὴν εξάρτησιν καὶ νὰ ὀδηγήσων σὲ τοξικομανία μὲ ὅλες τὶς ἀναπόδραστες συνέπειες, τὴν κατάρρευσιν τῆς σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγείας καὶ τὴν κοινωνικὴν ὑποβάθμισιν.

Τέταρτη δυσμενὴς ἐπίπτωσιν τῆς προόδου στὴν Ἱατρικὴν, αὐτὴ τὴ φορὰ ἔμμεσιν, ἐννοεῖ τὴν ἐξάπλωσιν ὀρισμένων νόσων, στὶς ὁποῖες ἢ κληρονομικότητα παίζει κάποιον ρόλον. Ἀπ' αὐτὲς τὶς νόσους μεγαλύτερη κοινωνικὴ σημασία ἔχει πρὶν ἀπ' ὅλα ἢ Σχιζοφρένεια καὶ λιγότερον ἢ Ἐπιληψία.

Πρὶν ἀπὸ 30 χρόνια ἐκεῖνοι ποὺ ἔπασχαν ἀπὸ Σχιζοφρένεια, κυρίως ἀπλῆς, ἠβηφρενικῆς ἢ κατατονικῆς μορφῆς, ἀπὸ νεαρῆ ἡλικία, καὶ ὅταν δὲν ζοῦσαν στὰ Ψυχιατρεῖα, ἦταν τόσο ἐμφανῶς ἄρρωστοι, ὥστε νὰ ἀποκλείεται γι' αὐτοὺς ὁ γάμος, ἐπομένως καὶ ὁ κίνδυνος μεταβίβασης τῆς νόσου σὲ ἀπογόνους. Τώρα, μὲ τὰ μείζονα ψυχοφάρμακα, ἢ Ἱατρικὴ Ἐπιστήμη ἐπέτυχε σὲ μεγάλη ἀναλογία, ἂν ὄχι τὴν πλήρη ψυχικὴ ἀποκατάσταση αὐτῶν τῶν ἄρρώστων, πάντως τὴ βελτίωσίν τους πολὺ συχνὰ σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ ἀναλαμβάνουν κανονικὴ ἐπαγγελματικὴ καὶ κοινωνικὴ δραστηριότητα καὶ νὰ προχωροῦν στὸν ἐπικίνδυνον γάμο.

Ἀπὸ τὴν ἄλλη μεριά, ἢ σημερινὴ πλούσια φαρέτρα ἀντιεπιληπτικῶν φαρμάκων παρέχει τὴ δυνατότητα γιὰ τὴν ἀνάσχεση τῶν κρίσεων καὶ ἔτσι ἐπιτρέπει συχνότερα τὸ γάμο. Κι ἀπὸ τὴ στιγμὴ τῆς στέφης δὲν ὑπάρχει πλέον φραγμὸς. Σὲ πρόσφατη ἔρευνα τοῦ Γαλλικοῦ Συνδέσμου κατὰ τῆς Ἐπιληψίας ἀποκαλύπτεται ὅτι οἱ ἐπιληπτικὲς ἔγγαμες ἄρρωστες γεννοῦν παιδιὰ στὴν ἴδια περίπου ἀναλογία μὲ τὶς φυσιολογικὲς γυναῖκες.

Τέλος, θὰ ἤθελα νὰ ἐξάρω μιὰ πέμπτη ἐπίπτωση τῆς προόδου στὴν ἐπιστήμη μας : Τὴ σχετικὴ ἀδυναμία τοῦ σύγχρονου γιαιτροῦ νὰ ἀντιμετωπίσει ἄμεσα, συνθετικὰ καὶ πολύπλευρα τὸν ἄρρωστο ἄνθρωπο. Μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῶν ἐιδικότητων καὶ τὴ διαμόρφωση ἐιδικεύσεων μέσα στὴν ἐιδικότητα ἀποπροσωποποιήθηκε ὁ γιαιτρὸς καὶ σιγὰ-σιγὰ σὲ πολλὰς κοινωνίες χάθηκε ὁ οἰκογενειακὸς προστάτης τῆς ὑγείας. Εἰδικὰ στὴν Ἑλλάδα, ἢ ἀνάπτυξη τῆς ἱατροφαρμακευτικῆς περιθάλψης ἀπὸ τοὺς διάφορους Ὄργανισμοὺς Ὑγείας, χωρὶς συντονισμό καὶ χωρὶς ὀρθολογικὸ προγραμματισμὸ, ὀδήγησε, ἂν ὄχι στὴν παντελεῖ ἐξαφάνιση, πάντως στὴν ἐπιζήμια ὑποβάθμιση τοῦ θεσμοῦ τοῦ οἰκογενειακοῦ γιαιτροῦ. Τοῦ γιαιτροῦ αὐτοῦ, ποὺ σὲ κάθε ἄρρωστό του γνώριζε ὄχι μονάχα τὸ ἀμνηστικὸ τῶν νόσων τοῦ ἴδιου καὶ τὶς ἰδιοσυστατικὲς ἀντιδράσεις τοῦ ὄργανισμοῦ του, τόσο ἀπέναντι στὴν ἄρρώστια, ὅσο καὶ στὰ φάρμακα, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης οἰκογένειας τὴ στάση ἀπέναντι στὸ ἐκάστοτε ἄρρωστο μέλος της. Ἔτσι, ἐκεῖνος ὁ γιαιτρὸς ἤξερε καλύτερα πῶς θὰ ἔπρεπε νὰ ἀντιμετωπίσει τὸν ἀσθενῆ καὶ τὸ οἰκογενειακὸ περιβάλλον στὰ τόσα προβλήματα, ποὺ ἀναφέρονται ἀπὸ τὴν ἄρρώστια. Προβλήματα ἱατρικά, ψυχολογικά, κοινωνικά, ἀκόμη καὶ οἰκονομικά. Ἦταν ὁ πολῦτιμος σύμβουλος σ' ὅλες τὶς δύσκολες στιγμές.

Περιορίζομαι, Κυρίες καὶ Κύριοι, σ' αὐτὰ τὰ χαρακτηριστικὰ παραδείγματα, ποὺ δίνονν κάποια εἰκόνα τῶν δυσμενῶν ἐπιπτώσεων ἀπὸ τὶς σύγχρονες προόδους στὴν Ἱατρικὴ.

Εἶπα προηγουμένως, ὅτι ὁ σκοπὸς τῆς προβολῆς τοῦ τιμήματος αὐτοῦ εἶναι ἀκριβῶς ὁ τονισμὸς τῆς ἀνάγκης ἐξουδετέρωσής του. Καὶ πραγματικὰ μπορεῖ παντοῦ νὰ διαγραφοῦν εὐδαίμονες προοπτικὲς.

Ἄς δοῦμε πάλι ἕνα-ἕνα τὰ παραδείγματα, πὸν ἀνέφερα, ἀπὸ σκοπιὰ ὅμως τὴν ὄχι κριτικῆς προσέγγισης, ἀλλὰ θεραπευτικῆς ἀντιμετώπισης.

Πρῶτο πρόβλημα εἶναι τὰ παρατεταμένα κόματα καὶ οἱ βαριεὲς ἀναπηρίες, πὸν ἀπομένουν μετὰ τὴν διάσωση τῆς ζωῆς χάρη στὰ σύγχρονα μέσα ἀναζωογόνησης.

Ἡ ἱατρικὴ δεοντολογία, εἶπαμε, ὠθεῖ τὸ γιατρὸ νὰ ἀγωνίζεται μέχρι τέλους, ἀλλὰ ἡ ἠθικὴ μας συνείδηση πόσες φορὲς ὑποφέρει, ὅταν διαπιστώνουμε ὅτι τὸ ἐπιτεγμα τῆς ἱατρικῆς προσπάθειας δὲν ἦταν παρὰ ἡ συμφορὰ, ἡ δυστυχία καὶ ἡ μάταιη παράταση μιᾶς βασανισμένης ζωῆς.

Ἡ σκέψη στρέφεται τότε στὴ λύση τῆς εὐθανασίας.

Ἡ ἐκστόμιση καὶ μόνο τῆς λέξης ἐξοργίζει μιὰ κατηγορία γιατρῶν. Ὁφείλουμε —ὑποστηρίζουν— σεβασμὸ στὴ ζωὴ τῶν στανθρωπῶν μας, ἀκόμη καὶ ὅταν δὲν τοὺς ἀπομένει παρὰ μιὰ ἀπλὴ ἀναπνοή, γιατί, ἀπὸ τὴν ἡμέρα πὸν θὰ νομιμοποιηθεῖ τὸ δικαίωμα νὰ προσβάλλεται ἡ ἀνθρώπινη ζωὴ μὲ τὴν ἐνέργεια τοῦ γιατροῦ, θὰ ἔχουμε παγιδευτεῖ σὲ μιὰ ὀλισθηρὴ ὁδὸ, πὸν πιστεύουμε ὅτι εἶναι ἀνεξέλεγκτη καὶ ἐξαιρετικὰ ἐπικίνδυνη καὶ μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει σὲ παρεκτροπὲς ἢ καὶ στὸ ἔγκλημα.

Ὅσοσο συνεχῶς ὀγκώνεται ἡ κατηγορία ἄλλων γιατρῶν, πὸν βλέπουν τὴν εὐθανασία σὰν μιὰ πράξη φιλανθρωπίας. Κορυφαῖοι ἐπιστήμονες, ὄχι μόνο γιατροί, ἐκφράζουν τὴν εὐχὴ νὰ καθιερωθεῖ ὁ θεσμὸς τῆς εὐθανασίας, ἀφοῦ φυσικὰ μὲ τὴν κατάλληλη διαδικασία ἐξασφαλισθεῖ ἡ προστασία ἀπὸ κάθε κατάχρηση. Ἦδη, τὸ 1974 δημοσιεύτηκε τέτοιο μανιφέστο μὲ τὴν ὑπογραφή καὶ τριῶν βραβείων Nobel, τοῦ Pauling, τοῦ Monod καὶ τοῦ Tomson, καὶ ἀπὸ ἀρκετὰ χρόνια σιγά-σιγὰ ἐξοικειώνονται πολλοὶ γιατροὶ μὲ τὴν ἰδέα ὅτι ἡ προσφορὰ τοῦ θανάτου μερικὲς φορὲς εἶναι πιὸ ἀνθρωπιστικὴ ἀπὸ τὴ διατήρηση τῆς ζωῆς.

Τὸ δεύτερο παράδειγμα ἀφορᾷ τὴν πληθυσμιακὴ ἔκρηξη, στὴν ὁποία συνέβαλαν οἱ πρόοδοι τῆς Ἰατρικῆς καὶ γιὰ τὴν ὁποία ἤδη διατυπώσαμε τὴν αἰσιόδοξη πρόβλεψη πὸς ἡ ἀνθρωπότητα μπροστὰ στὸ βάραθρο πὸν ἀνοίγεται, θὰ λάβει ἔγκαιρα τὰ σωτήρια μέτρα. Τὸ πρόβλημα δὲν ἀφορᾷ τὰ κράτη τῆς Δύσης, ὅπου ἡ πολυτεχνία προστατεύεται ἀκόμη μὲ νόμους καὶ στὴ χώρα μας οἱ ἐπιστήμονες, πὸν μελετοῦν τοὺς δημογραφικοὺς μας κινδύνους, ὅπως ὁ Καθηγητὴς κ. Βαλαώρας, ἀνησυχοῦν ἀντίθετα γιὰ τὴ σχετικὴ ὑπογεννητικὴ ἀνάπτυξη καὶ τὴν ἐξελισσόμενη δημογραφικὴ γήρανση τοῦ πληθυσμοῦ μας. Τὸ πρόβλημα εἶναι ὀξὺ στὸν τρίτο κόσμον, στὸν κόσμον τοῦ Νότου. Καὶ ἀπὸ κεῖ ἀκριβῶς εἶναι πὸν ἔχουμε ἐνδείξεις ἀνάκαμψης αὐτῆς τῆς πληθυσμιακῆς ἔκρηξης. Ἀπὸ καιρὸ παίρνονται μέτρα γιὰ περιορισμὸ τῶν γεννήσεων. Ἀλλὰ τὴν ὥρα στὸ τελευταῖο βιβλίον τοῦ Jacques Lesourne

ἀπὸ τὴν ὑπεύθυνη θέση τοῦ Ὁργανισμοῦ Οἰκονομικῆς Συνεργασίας καὶ Ἀναπτύξεως στὸ Παρίσι παρέχεται ἡ πληροφορία ὅτι τὰ μέτρα αὐτὰ τελεσφοροῦν καὶ ὅτι ἄρχισε ἡ μείωση τῆς γεννητικότητας στὸν τρίτο Κόσμο, πράγμα πὸν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸ συγγραφέα ὡς τὸ σπουδαιότερο γεγονός τῶν τελευταίων ἐτῶν.

Γιὰ τὸν ἄλλο ὁμως κίνδυνο, πὸν ἀνέφερα, τῆς σχετικὰ περιορισμένης γεννητικότητας τῶν ζευγαριῶν ὑψηλότερου πνευματικοῦ ἐπιπέδου, ὁμολογῶ ὅτι δὲν βλέπω τρόπους ἀποτελεσματικῆς παρέμβασης. Ἡ θέσπιση ὁποιοῦνδήποτε κινήτρων, εἰδικὰ γ' αὐτὴ τὴν κατηγορία ἀνθρώπων, προσκροεῖ στὸ αἶσθημα δικαιοσύνης καὶ ἴσης μεταχείρισης τῶν πολιτῶν σ' ἓνα φιλελεύθερο καὶ δημοκρατικὸ καθεστῶς. Ἀπομένει μόνον ἡ ἄσκηση πειθοῦς καὶ ἡ καλοπροαίρετη προπαγάνδα ἀπὸ σοβαρὰ στελέχη τῆς κοινωνίας.

Ὡς πρὸς τὸ τρίτο παράδειγμα, τὶς ἱατρογενεῖς νόσους καὶ τὴν πολυφαρμακία, ἀσφαλῶς ὑπάρχουν τρόποι ἀντιμετώπισης. Βασικά: Ὁρθολογικὴ ὀργάνωση τοῦ ἐλέγχου τῆς χορήγησης τῶν φαρμάκων καὶ προσεκτικὴ παρακολούθηση κάθε θεραπείας, στὸ πλαίσιο μιᾶς σωστῆς προγραμματισμένης ἱατροφαρμακευτικῆς καὶ νοσοκομειακῆς περίθαλψης, πὸν συνεχῶς θὰ προσαρμόζεται πρὸς τὶς νέες προόδους τῆς Ἱατρικῆς. Ἦδη στὸν τόπο μας πρόσφατα διανοίγονται εὐδαίμονες προοπτικές.

Στὸ τέταρτο παράδειγμα, τὴ συγκάλυψη ἀπὸ τὶς σύγχρονες θεραπείες νοσημάτων, στὰ ὁποῖα παίξει κάποιος ρόλο ἡ κληρονομικότητα, ἡ μόνη ὀρθὴ ἀντιμετώπιση εἶναι ἡ σωστὴ ἐφαρμογὴ τοῦ προγραμμαίου πιστοποιητικοῦ σωματικῆς καὶ ψυχικῆς ὑγείας καὶ ἡ αὐστηρὴ τήρηση ἀπὸ τοὺς γιατροὺς τῶν προϋποθέσεων γιὰ τὴν ἔκδοση αὐτοῦ τοῦ πιστοποιητικοῦ. Καὶ πρὶν φθάσουμε σ' αὐτό, ἡ σωστὴ πληροφόρηση τοῦ ἀρρώστου καὶ τῶν οἰκείων ἀπὸ τὸν θεράποντα γιατρὸ γιὰ τοὺς πιθανοὺς κινδύνους μεταβίβασης τῆς ἀρρώστιας στὰ παιδιά. Ἦδη, σ' ὅλα τὰ προηγμένα Κράτη, ἰδρύνονται Εἰδικὰ Κέντρα Γενετικῆς Συμβουλῆς, σχετικὰ πρὸς αὐτὲς τὶς νόσους, καὶ τώρα λειτουργοῦν ἢ ὀργανώνονται τέτοια Κέντρα καὶ σὲ μᾶς.

Τέλος, γιὰ τὴ δυσμενῆ ἐπίπτωση πὸν ἀφορᾷ τὴν ἴδια τὴν ἄσκηση τῆς Ἱατρικῆς, μποροῦν πολλὰ μέτρα νὰ ἐφαρμοσθοῦν, ὥστε καὶ ὁ θεσμὸς τοῦ οἰκογενειακοῦ γιατροῦ νὰ ἀναζωογονηθεῖ, ἀλλὰ καὶ τὸ κέρδος ἀπὸ τὶς σύγχρονες προόδους τῶν ἱατρικῶν εἰδικεύσεων νὰ ἀξιοποιεῖται πρὸς ὄφελος τοῦ ἀνθρώπου, τόσο γιὰ τὴν πρόληψη, ὅσο καὶ γιὰ τὴν θεραπεία, τόσο στὸ σπῆτι, ὅσο καὶ στὸ Νοσηλευτικὸ Ἰδρυμα. Ἀρκεῖ τὰ μέτρα Ὑγιεινῆς καὶ περίθαλψης, πὸν πρόκειται νὰ ἐφαρμοσθοῦν, νὰ ἔχουν προηγουμένως ὀρθολογικὰ προγραμματιστεῖ.

Τὸ τίμημα ἐπομένως τῆς προόδου στὴν Ἱατρικὴ, ὅπου τὸ ἀναζητήσαμε, εἶναι σημαντικὸ, ἀλλὰ ὄχι καὶ ἀναγκαστικὰ πληρωτέο. Ἐπιδέχεται βελτιωτικὲς

παρεμβάσεις, ώστε να εξουδετερωθούν πολλές από τις δυσμενείς επιπτώσεις που αναφέραμε. Η δυσκολία βρίσκεται μόνο στην πληθυσμιακή έκρηξη.

Η θεώρηση όμως από ιατρική σκοπιά του τιμήματος της προόδου δεν εξαντλείται με τα επιτεύγματα της Ίατρικης. Η γενικότερη εξέλιξη του τεχνολογικού πολιτισμού είναι εκείνη, που πληρώνεται με πολύ βαρύτερο, δυσβάστακτο τίμημα.

Οι επιστημονικές ανακαλύψεις, εφευρέσεις και επινοήσεις βρήκαν παντού εφαρμογές τέτοιες, ώστε να αλλάξει η όψη του κόσμου. Ο André Malraux έλεγε : «Οι θεοί πεθαίνουν και έρχονται άλλοι. Κάθε εποχή έχει τη δική της θεότητα. Της σύγχρονης εποχής ή θεότης, δηλαδή η υπέρτατη αλήθεια, είναι η ΄Επιστήμη».

Θαυμάζει, αλλά και τρομάζει ο άνθρωπος μπροστά στα επιτεύγματα αυτής της νέας θεότητας και αναρωτιέται τί μας επιφυλάσσουν ακόμη αυτές οι πρόοδοι της ΄Επιστήμης. Προϊόντα και υποπροϊόντά της είναι τα μέσα ευημερίας, αλλά και τα μέσα καταστροφής του ανθρώπου.

΄Από τη διάσπαση του ατόμου και την εκμετάλλευση της πυρηνικής ενέργειας μέχρι την κατάκτηση του διαστήματος και τις συζητήσεις μέσω δορυφόρου, τα θαυμαστά έργα της σύγχρονης τεχνολογίας τα παρακολουθεί ο κόσμος όλος, τα συνήθισε και έπαψε να εκπλησσεται, όσον εκπληκτικά και αν είναι. ΄Αντίθετα, το τίμημα αυτής της προόδου μόλις τα τελευταία δέκα χρόνια άρχισε να επισύρει την προσοχή του ανθρώπου και να δημιουργεί ανησυχίες. Η ανθρωπότητα, υπερήφανη για τις τεχνολογικές της προόδους, άργησε να αντιληφθεί ότι η ζωή στη Γη βρίσκεται σε μια ισορροπία τόσο λεπτή, που δεν μπορούμε να την ανατρέψουμε ατιμωρητί. Πολλές από τις σύγχρονες αυτές ανησυχίες προβάλλει ανάγλυφα στο δμώνυμο βιβλίο του ο ΄Ακαδημαϊκός κ. Λούρος.

΄Ορισμένες από τις δυσμενείς επιπτώσεις της προόδου έγιναν ιδιαίτερα απειλητικές. Η υπέρμετρη βιομηχανική ανάπτυξη και η αχαλίνωτη αύξηση της παραγωγής αγαθών, αλλά και μέσω αλληλοεξόντωσης, σε συνδυασμό προς τον υπερπληθυσμό και την αστυφιλία, τείνουν να ανατρέψουν τη βιολογική και ενεργειακή ισορροπία στον πλανήτη μας.

΄Ενδεικτικά αναφέρονται οι πιο επικίνδυνες από τις δυσμενείς αυτές επιπτώσεις : Η άμεση ρύπανση του περιβάλλοντος, ατμοσφαιράς, εδάφους, θάλασσας, ποταμών, από απειράριθμες ουσίες. Η εξάντληση των φυσικών μη ανανεώσιμων πόρων. Η ελάττωση και εξαφάνιση ζωικών και φυτικών ειδών, που οδηγεί στην αποσταθεροποίηση των οικοσυστημάτων. Η ρύπανση από το θόρυβο. Η ρύπανση από τη ραδιενέργεια. Τέλος ο κίνδυνος της θερμικής ρύπανσης, που απειλείται από την υπερβάλλουσα κατανάλωση ενέργειας. Και οι δυσμενείς επιδράσεις δεν περιορίζονται μόνο στο αναπνευστικό και το κυκλοφορικό σύστημα, αλλά σ΄ όλο

τὸν ὄργανισμό. Ἐκὸμη καὶ στὸ κεντρικὸ νευρικὸ σύστημα. Στὸ Διεθνὲς Συμπόσιο γιὰ τὴν ρύπανση, πὸν ἔγινε πρὶν λίγους μῆνες στὴ Θεσσαλονίκη, ἐνοχοποιήθηκε ἡ ρύπανση ἀπὸ τὰ καυσαέρια στὸ Λονδίνο γιὰ τὴν πτώση τῆς σχολικῆς ἐπίδοσης τῶν μαθητῶν, ἡ ὁποία ἀποδόθηκε σὲ ἥπια δηλητηρίαση ἀπὸ μόλυβδο.

Ἐπάσχει ὁμως καὶ μιὰ ἄλλη ὄψη τοῦ προβλήματος. Ἡ ἀτμόσφαιρα τοῦ καταναλωτικοῦ εὐδαιμονισμοῦ, πὸν ἔντεχνα καλλιεργεῖται στὶς ἀναπτυγμένες χῶρες, σπρώχνει τὸν ἄνθρωπο ἄθελά του στὴν ὑπερβάλλουσα προσπάθεια ἀκόρεστης ἀπόκτησης ὑλικῶν ἀγαθῶν, ὅλο καὶ περισσότερον ἀγαθῶν, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει τὶς τεράστιες ὑλικές καὶ κυρίως ψυχολογικές του ἀνάγκες. Ὅλοι οἱ προγραμματισμοὶ καὶ οἱ ὄραματισμοὶ περιορίζονται συνήθως στὴν ἐξύψωση τῆς ὑλικῆς μόνο στάθμης τῆς ζωῆς. Καὶ αὐτὸ τὸ τρέξιμο, ὁ συναγωνισμός, ἡ συνεχῆς ἀντιπαλότητα καὶ ἡ προσπάθεια ἐξουδετέρωσης τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, ὑφαίνουν σιγὰ-σιγὰ μιὰ νοσηρὴ νοοτροπία, πὸν εὐκόλα ὀδηγεῖ σὲ ἀντικοινωνικὴ συμπεριφορὰ. Μέσα σὲ τέτοιες συνθήκες ζωῆς καὶ μέσα σ' ἓνα κοινωνικὸ περιβάλλον ἀλληλοσυγκρουόμενο, ρευστὸ καὶ συνεχῶς μεταβαλλόμενο, πὸν δυσχεραίνει τὴν προσαρμογὴ καὶ καλλιεργεῖ τὴν ἀνασφάλεια, εὐκόλα διολισθαίνει ὁ ἄνθρωπος σὲ νοσηροὺς τρόπους ἀντίδρασης, στὴν ἀγχώδη νεύρωση, τὴν ἀντιδραστικὴ κατάθλιψη ἢ κάθε ἄλλη ψυχοπαθολογικὴ ἐκδήλωση.

Πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση ὀδηγεῖ καὶ ἡ ἀπομυθοποίηση τῶν παλιῶν ἰδαιϊκῶν καὶ ἡ πτώση τῶν ἠθικῶν ἀξιῶν, πὸν ἔφεραν σὲ ἀντίθεση καὶ ρήξη τὶς νέες γενεές πρὸς τὰ γονεϊκὰ πρότυπα. Ἐτσι, εὐδοώθηκε ἡ ἐπιθετικὴ ἐπιθετικότητα, πὸν ξεσπάει στὴ βία, τὴν κάθε μορφῆς βία.

Καὶ κάτι ἄλλο : Ἡ ἀκάθεκτη ὀρμὴ τῆς σύγχρονης Ἐπιστήμης ἀναγκάζει τὸν ἄνθρωπο νὰ περιορίζει τὶς γνώσεις του σ' ἓνα πεδίο, πὸν συνεχῶς μικραίνει, πὸν τοῦ ἀπορροφᾷ ὅλη τὴ δυνατότητα μάθησης, ὥστε νὰ μὴν ἀπομένει χρόνος γιὰ ἄλλη πνευματικὴ δραστηριότητα. Αὐτὴ ἡ ὑπερειδίκευση, πὸν ἐπισημαίνουν μὲ ἀνησυχία πολλοὶ σύγχρονοι φιλόσοφοι, ὀδηγεῖ μοιραῖα στὸν κατακερματισμὸ τῆς γνώσης καὶ στὸ στένεμα τῆς σκέψης. Ὁ περιορισμὸς αὐτὸς τοῦ πνευματικοῦ ὀρίζοντα τοῦ ἀνθρώπου—γράφει ὁ Conrad Lorenz—εἶναι πολὺν πῶς ἐπικίνδυνος ἀπὸ τὴν ἐπιθετικὴ ἐπιθετικότητα.

Ἀπὸ τοὺς εἰδικοὺς οἰκολόγους, κοινωνιολόγους, οἰκονομολόγους, ἐνεργειολόγους καὶ ἄλλους προτείνονται μέτρα γιὰ τὴν περιστολὴ τοῦ κακοῦ, τὴ διάσωση τοῦ φυσικοῦ περιβάλλοντος καὶ τὴν ἐξύψωση τῆς φθίνουσας ποιότητος ζωῆς. Ἐδῶ ὁμως δὲν ἀρκοῦν νομοθετικὰ μέτρα. Πρέπει νὰ ἀλλάξουν καὶ τὰ ἥθη, νὰ ἀλλάξει ἡ νοοτροπία, πὸν καλλιεργήθηκε στὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν ὑπερβολικὴ ἀνάπτυξη τοῦ τεχνολογικοῦ πολιτισμοῦ. Σκέπτεται κανεὶς μίπως ἦρθε ἡ ὥρα νὰ ἀκουσθεῖ ἡ

επίκληση τοῦ *Jean - Jacques Rousseau* : («Ἐπιστροφή στή Φύση»). Ἡ ἀνθρωπότητα δὲν ἀκολούθησε τὴ συμβουλή καὶ συνέχισε τὴν ἀπομάκρυνσή της ἀπὸ τὴ φύση, τὴ φύση τοῦ κόσμου καὶ τὴ φύση τοῦ ἀνθρώπου.

Καὶ ἔτσι φθάσαμε στὴ σημερινὴ κρίση, πὸν ὁδηγεῖ στὸ ἀδιέξοδο, ἂν δὲν ἀλλάξει ἢ νοοτροπία τοῦ ἀνθρώπου, ὥστε νὰ δεχθεῖ νὰ στερηθεῖ ὑλικά ἀγαθὰ, γιὰ νὰ κερδίσει πάλι τὴν ψυχὴ του καὶ τὸ πνεῦμα του, πὸν ἄθελά του ἄφησε νὰ ἀλλοτριωθοῦν, ἂν δὲν καλλιεργηθεῖ πνεῦμα διακρατικῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν χωρῶν τοῦ Βορρᾶ καὶ τοῦ Νότου, ὅπως προτείνει ὁ Ἐκαδημαϊκὸς κ. Ἄγγελος Ἀγγελόπουλος, καὶ διαπροσωπικῆς ἀλληλεγγύης μεταξὺ τῶν πολιτῶν τοῦ ἴδιου κράτους. Καὶ μία τέτοια ἀλλαγὴ δὲν γίνεται μόνο μὲ Νόμους. Χρειάζεται τὴ συναίνεση τῶν ἀνθρώπων, πὸν καλοῦνται νὰ συμβάλλουν καὶ οἱ ὅποιοι πρέπει νὰ καταλάβουν καὶ νὰ πεισθοῦν ἀπὸ τὴν Πολιτεία καὶ τὴν Κοινωνία ὅτι ὁ περιορισμὸς τῶν ἀναγκῶν τους σὲ ὑλικά ἀγαθὰ δὲν ἀποτελεῖ θυσία, ἀλλὰ προσφορὰ στὴν προσπάθεια ἐξύψωσης τῆς ποιότητος ζωῆς, τῆς ζωῆς πὸν εἶναι καὶ ἡ δικὴ τους ζωή.

Τὰ ἐπιστημονοκρατικὰ ρεύματα στὶς ἀρχές τοῦ αἰῶνα μας πρόβλεπαν γιὰ τὸ μέλλον μιὰν ἀπαράμιλλη ἀκμὴ τῆς ἀνθρωπότητας, ἀνθηση τοῦ πνεύματος. Σήμερα οἱ κορυφαῖοι τῶν φυσικῶν ἐπιστημῶν ἀγωνιοῦν μπροστὰ στὶς βαριές εὐθύνες τους καὶ τρομάζουν βλέποντας ἰδιοφρεῖς ἐπιστημονικὲς ἐπινοήσεις νὰ βρίσκουν ἐφαρμογὲς ἀντιανθρώπινες. «Τὰ σύγχρονα ρεύματα—γράφει ὁ Μονοδ—γίνονται σὲ τελικὴ ἀνάλυση ἐχθρικά πρὸς τὴν Ἐπιστήμη. Θέλουν νὰ τὴν χρησιμοποιοῦν γιὰ νὰ τὴν ἐκμεταλλεύονται καὶ ὄχι νὰ τὴν σέβονται καὶ νὰ τὴν ὑπερητοῦν».

Σ' αὐτὴν τὴν ἀντιανθρώπινη ἐκμετάλλευση τῆς Ἐπιστήμης πρέπει ὁ ἄνθρωπος νὰ ἀντιδράσει μ' ὅλες του τὶς δυνάμεις, ὥστε οἱ πρόοδοι νὰ φέρουν («κόσμο») στὸν πλανήτη μας, τὴν ἁρμονία καὶ ὄχι τὴν ἀναρχία, τὴ σύγκρουση καὶ τὴν καταστροφή. Κι αὐτὸ ἀκριβῶς τὸ νόημα ἔχουν τὰ σήματα τοῦ κινδύνου, πὸν ἐκπέμπουν τὰ τελευταῖα χρόνια ἐπιστήμονες ἀπ' ὅλες τὶς γωνιές τῆς Γῆς.

Τελειώνοντας, ἅς εὐχηθοῦμε, Κυρίες καὶ Κύριοι, τὰ σήματα αὐτὰ τοῦ κινδύνου νὰ βροῦν «ῶτα εὐήκοα», ὥστε νὰ μὴ μεταβληθοῦν σὲ κραυγὲς ἀπόγνωσης.